

Dr. Anica Kos-Mikuš,
Klinična bolnišnica za otroške bolezni,
Ljubljana

Obisk pri otroku v bolnišnici

Pričujoči sestavek je poglavje iz knjižice dr. A. Kos-Mikuš, »Kako doživlja otrok bolezen«. V njem govori avtorica o tem, kako čustvujejo in se vedejo bolni otroci in njihovi starši v času otrokove bolezni. Med. sestro pa bo sestavek opozoril na nekatere čustvene probleme malih pacientov, ki jih v vsakdanji delovni naglici radi spregledamo. — Op. uredništva.

Najbrž ga ni dogodka, ki bi ga otrok v bolnišnici pričakoval tako težko, kot je ravno obisk staršev. Bolan otrok se veseli tudi obiskov drugih sorodnikov, vendar bo materin obisk zanj najpomembnejši.

Mati, ki pride obiskat otroka v bolnišnico, naj se nikar ne trudi, da bi med enournim obiskom nadomestila otroku vso nežnost in pozornost, ki bi mu jo lahko izkazovala, če bi bil ves čas bolezni ob njej. S pretirano in nenaravno ljubeznivostjo bo otroka spravila samo v zadrego. Ne bo se počutil sproščeno in mati mu bo zaradi svojega neobičajnega vedenja kar nekam tuja. Šolskemu otroku pa bo zaradi pretiranih materinih nežnosti morda nerodno tudi pred drugimi otroki v sobi. Najbolje je, če se mati na obisku pri otroku vede naravno in umirjeno. Nikar naj se ji ne mudi, da bi mu v čim krajšem času povedala kar največ. Umirjen razgovor o vsakdanjih stvareh, ki se dogajajo doma, ali pa o tem, kako preživlja otrok svoj čas v bolnišnici, in to brez nepotrebnega hitenja, je zanj najbolj prijeten in pomirljiv.

Otrok rad vidi, če mati med obiskom posveti vso pozornost tudi drugim bolnikom v sobi, ki niso bili tako srečni, da bi jih istega dne kdo obiskal. Otroku, ki ima obisk, le predobro ve, kako težko je pričakoval mamo in kako žalosten bi bil, ko bi je ne bilo. Zato tudi kaj hitro občuti, da mu nekateri od otrok, ki tega dne niso imeli obiska in so torej bili prikrajšani za veselje, kakršnega je bil sam deležen, celo zavidajo, tako da se vpričo njih ne počuti lagodno. Če bo pa mati ljubeznivo spregovorila kako besedo tudi z njegovimi sosedi in razdelila bonbone tudi drugim otrokom v sobi, bo otrok med njenim obiskom vse bolj sproščen in tudi še pozneje, ko obiskov ne bo več, bo v bolniški sobi vladalo prijetno ozračje.

Otrok, ki je zaradi bivanja v bolnišnici ali v zdravilišču dalj časa zdoma, se domačim postopoma začne odtujevati. Ne povezujejo ga več z njimi vsakdanji dogodki. Vedno bolj je vključen v življenje bolnišnice ali zdravilišča, hkrati pa se vedno bolj čuti odtrganega iz dogajanj v družinskem krogu. Posebno rado se to zgodi, če prebivajo starši v oddaljenem kraju in ga zaradi tega obiskujejo bolj poredkoma. V takih primerih se starši in otrok ob obiskih čutijo med seboj nekako odtujene in večkrat ne vedo prav, o čem

bi se pogovarjali. Tako se težko pričakovano snidenje lahko za starše kakor za otroka spremeni v mučno pričakovanje, kdaj vendar bo že minil za obiske določeni čas. Če je pričakovati, da bo otrok zaradi bolezni dalj časa zdoma, a ga starši iz kakršnega koli vzroka ne morejo redno obiskovati, naj mu čim večkrat pišejo in mu v svojih pismih poročajo o na videz še tako nepomembnih podrobnostih domačega življenja. Tako bo otrok ohranil stik z družinskimi dogajanjem in mu tudi majhne stvari, ki se zgodijo doma v njegovi odsotnosti, ne bodo tuje. Vrh tega pa bo imel občutek, da ga imajo domači še vedno za svojega, ker se jim zdi pomembno, da mu pišejo, kaj vse je doma novega. Prav tako ni brez pomena, da se starši, bratje, sestre in drugi sorodniki, ko obiščejo bolnega otroka, ki je dalj časa odsoten od doma, pozanimajo za njegovo življenje v zdravilišču ali v bolnišnici. Povprašajo naj ga o podrobnosti dnevnega reda, o prijateljih, ki se zdravijo v isti ustanovi, o bolezenskih težavah itd. Vez med otrokom in starši, ki se splete v razgovoru med obiskom, naj se nadaljuje v pismih. Starši naj se tudi v teh pozanimajo za podrobnosti njegovega življenja med zdravljenjem. Sprašujejo naj ga o dogajanjih v zdravstveni ustanovi, ki so zanje zvedeli od otroka med obiskom. Dostikrat namreč otrok kar ne ve prav, o čem vse naj piše staršem, ker se mu zdi, da dogodki v bolnišnici ali zdravilišču zanje morda niso zanimivi. Ko pa otroka konkretno sprašujemo po določenih dogodkih, mu nemara olajšamo pisanje, hkrati pa med otrokom in domom krepimo vezi.

Včasih se primeri, da tudi otrok, ki še ni dalj časa zdoma in se torej še ni mogel odtujiti domu, kaže med obiskom staršev čudno vedenje. Nič ne govori, venomer se preseda, bere časopis, skratka, vede se, kakor bi komaj čakal, da starši odidejo, in ves je nesproščen. Upoštevati moramo, da otrok ko se starši pojavijo na vratih bolniške sobe, ne more kar v hipu postati veder in zgovoren ter pozabiti na vse svoje skrbi in slabo počutje. Nekateri otroci potrebujejo nekaj časa, da se vživijo v novo situacijo, tudi če gre za prijetno spremembo. Otroku, ki se le počasi sprošča in otaja, se bo razvedril obraz morda šele, ko se bo čas obiska bližal že koncu. Nekateri otroci, ki jih je bolezen in odsotnost zdoma čustveno huje prizadela, med obiskom morda sploh ne bodo spremenili svojega razpoloženja in tudi ne pokazali, da so obiska veseli. Ves čas bodo nesproščeni in zadržani. Podobno se včasih vedejo otroci, ki so bili čustveno že poprej zavrti, in pa otroci, ki niso imeli sproščenih in prisrčnih odnosov do staršev. Za starše je mučno in boleče, če otrok ob njihovem obisku ne pokaže prav nobenega zadovoljstva. Zaradi tega včasih sprašujejo otroka: »Ali te nič ne veseli, da smo te prišli obiskat?« Otrok ponavadi medlo odgovori: »O, seveda me!« Vendar pa ozračje ob postelji po vsem tem ni prav nič bolj prisrčno. Ko razmišljamo o otrokovem vedenju med obiskom, starši pač ne smejo pozabiti, da je otrok zaradi obolenja in odsotnosti zdoma čustveno prizadet; da so nekateri otroci občutljivejši in zaradi iste bolezni ali enako dolge odsotnosti nemara mnogo bolj prizadeti kakor njegov sosed, ki je ob obisku svojih staršev v trenutku ves vesel in razigran; da ima bolnik, bodisi majhen ali odrasel, svoje dobre in slabe dni in če ga starši pridejo obiskat prav na takšen dan, ko ni razpoložen, je vsekakor pričakovati, da bo tudi vpričo njih pokazal slabo voljo; in končno, da je njegovo vedenje med obiskom staršev v veliki meri odvisno od razmerja, ki je vladalo med njimi in otrokom, preden je ta zbolel.

Poleg tega se pa starši med obiskom pri otroku tudi sami večkrat vedejo tako, kot da bi komaj čakali, kdaj bodo lahko spet šli domov. Sedenje ob

bolnem otroku je nekaterim staršem mučno, ker jim je hudo zanj, ko ga vidijo žalostnega in vsega slabotnega. Druge starše zopet ob njegovi postelji navdajajo občutki krivde. Zdi se jim, da je otrok zbolel, ker so premalo skrbeli zanj, čutijo se krive, ker se niso kaj več ukvarjali z njim ali so bili vse bolj pozorni do drugega otroka, nemara pa menijo celo, da je otrokova bolezen kazen za njihove slabosti in grehe. Toda starši naj nikar ne pozabijo, da morajo prav oni sami otroku z obiskom prinesiti v življenje vedrost, optimizem in toplino. Če otroka obremenjujejo s svojim lastnimi skrbmi in problemi, je to samo po sebi kaj sebično ravnanje. Ljubeča mati, ki se zaradi skrbi in žalosti ob otrokovi postelji joče ter pri tem pozabi, da ima njen bolni otrok še več vzrokov za žalost in zaskrbljenost, mu s svojim obiskom pač ne prinaša tolažbe. Majhni otroci v predšolskem obdobju, ki so težko bolni ali pa morajo v boleznih premagovati hujše bolečine, postanejo do svojih staršev včasih sovražni. Ob obisku jim svojo sovražnost pokažejo na različne načine. Rečejo jim celo, da jih ne marajo, da jih sovražijo, da jih nočejo videti ali pa jim s svojim vedenjem pokažejo sovražnost tako, da niti nočejo gledati staršev, da so ves čas obiska obrnjeni k steni, da so neprijazni, grobi ipd. Vzrok sovražnosti je v tem, da je majhen otrok prepričan o vsemogočnosti svojih staršev in meni, da se z njim vse dogaja tako, kakor ukrenejo ali uredijo njegovi starši. Ko pa mora zaradi bolezni biti v bolnišnici in trpeti bolečine, spozna, da starši nikakor niso vsemogočni, da ga ne morejo obvarovati bolečin, bolezni in dolgotrajnega bivanja v bolnišnici. Z razočaranjem spričo nemočnosti staršev pa se pojavi tudi sovražnost do staršev. Včasih seveda si majhen otrok misli, da bi ga starši lahko rešili bolezni, ko bi le hoteli, in da ga s tem, ko mora biti v bolnišnici, samo kaznujejo. Seveda se tudi s to predstavo lahko pri otroku zbudi sovražnost do staršev.

Za sovražnost hudo bolnega otroka do staršev pa je vzrok lahko tudi drugje. Otrok je jezen na medicinsko osebje, na zdravnika in sestre, ki mu s svojimi posegi, z dajanjem injekcij in jemanjem krvi, z raznimi pregledi itd. povzročajo bolečine. Ker se pa zaveda, da je njegova usoda med boleznijo odvisna od zdravstvenega osebja, svoje sovražnosti pač ne sme pokazati neposrednemu povzročitelju svojega gorja in tako prenese sovražnost na starše.

Ne glede na to, kako se otrok vede med obiskom staršev, veselo ali neprizadeto, nesproščeno ali sovražno, pa je njihov obisk za bolnega otroka čustveno izredno pomembno doživetje. Zato naj neprijetno vedenje otroka med obiskom nikar ne bo vzrok, da bi starši tudi sami le za minuto skrajšali svoj obisk pri njem.

Nekateri otroci pa postanejo med boleznijo bolj čustveni in si želijo, da jih starši med obiskom držijo za roke ali ljubkujejo kako drugače. Takim otrokovim željam je vsekakor treba zadostiti, ker je nežnosti vsaj v teh letih nujno potreben.

Včasih se primeri, da ga starši iz kakršnegakoli vzroka, posebno če ne stanujejo v kraju bolnišnice, ne morejo obiskati. Prav gotovo je zanj hudo, če starše čaka, pa jih ni. Če že vnaprej vedo, da ga prihodnjic ne bodo mogli obiskati, naj mu ob zadnjem obisku povedo, kdaj bodo spet prišli. Če pa nastopi kaka nenadna ovira, mu naj pismeno sporočijo. Tako otrok ne bo stal celo uro ali še dlje ob vratih sobe ali pa slonel na ograji stopnic in jih pričakoval, kdaj pridejo. Če ne morejo na obisk, naj mu vsaj z dolgim

pismom skušajo nadomestiti neposredni stik. Skušajo naj mu v pismu povedati vse tisto, kar bi mu povedali, ko bi bili z njim skupaj. Majhnega otroka lahko razveselijo že z razglednico, na kateri bo zajček ali mucka ali kaka druga priljubljena žival.

Otrok, ki leži v bolniški sobi, že težko čaka, kdaj pojde spet domov, saj o tem ob vsakem obisku sprašuje tudi starše. Velikokrat se pa zgodi, da mu starši ne odgovorijo iskreno, tako da mu obljubijo skorajšnji odhod domov, čeprav vedo, da bo v bolnišnici ostal dalj časa. Ponavadi storijo to z najboljšim namenom, da bi ga pač potolažili in mu olajšali bivanje v ustanovi. Vendar mu napravijo s tem kaj slabo uslugo. Otrok željno čaka na obljubljeni dan odhoda, nazadnje pa spozna, da so se mu zlagali. Tako v starše postopoma izgubi vso vero in zaupanje, končno pa se mu lahko celo zazdi, da bo ostal v bolnišnici kar vse življenje.

Deček, ki je nekaj tednov ležal v bolnišnici, je v razgovoru pripomnil: »Pa nikanar ne pozabi napisati, naj starši ne govorijo otroku, da bo šel kmalu domov, če pa to ni res.« Na pripombo, da so mu starši tako govorili verjetno zato, ker se jim je smilil, je odvrnil: »Še bolj se pa otrok smili sam sebi, ko vidi, da ga vlečejo za nos«.

Čeprav je otroku hudo, ko mu povemo, da bo moral še dalj časa ostati v bolnišnici, pa je le boljše, da smo z njim iskreni, kakor da ga prevaramo z lažnimi obljubami.

Ko bolnega otroka obiščemo, ga ponavadi tudi obdarimo. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da količina daril še ni merilo za ljubezen staršev do njega. Tudi cena darila ni vselej sorazmerna z veseljem, ki ga napravimo otroku. Darilo moramo izbrati s pozornostjo in po predhodnem premisleku, kaj pravzaprav si otrok želi. Tudi majhnega otroka namreč razveselimo s šopkom svežih rož. Prav tako so otroci dostikrat bolj veseli, če jim od doma prinesemo kako staro, že znano igračo, kakor pa če dobijo drago novo igračo. Prinašati hrano v bolnišnico nasploh ni primerno, saj ima otrok tod vsega dovolj. Gotovo pa mu bo šel v slast kak sadež — posebno prvo sadje spomladi, košček domače potice ob prazniku ali nekaj bonbonov, ki jih bo pojedel skupaj s sosedi.

Če otrok pove staršem, kaj naj mu prinesejo, ko ga obiščejo prihodnjič, naj njegove želje upoštevajo. Lahko ga namreč hudo razočarajo, če mu ne prinesejo zobne kreme, knjige, čistega robca, igralnih kart ali kake druge stvari, za katero jih je otrok prosil.

Nobenega dvoma ni, da so obiski staršev pri večjih otrocih koristni in blagodejni. Vendar se marsikdo sprašuje, ali je pametno obiskovati majhnega otroka tja do petega leta starosti, ko pa vsakokrat ob ločitvi od staršev, ko ti odhajajo, prične silovito jokati. Otrok, ki je bil skoraj že nekam prilagojen na bolniško okolje in umirjen, je po odhodu staršev čustveno spet hudo vznemirjen. Na ta pomislek mnogih staršev, pa tudi nekaterih zdravstvenih delavcev menijo strokovnjaki, da obiski staršev zbuja pri majhnem otroku občutje, da v tujem okolju ni zapuščen, da ga imajo starši še vedno radi in da je od časa do časa z njimi lahko spet skupaj. Bolje je, da otrok ob materinem odhodu joka in se čustveno vznemiri, kakor pa da pasivno otopi in se vdaja brezupu, morda zaradi predstave, da je od staršev zapuščen in za vedno prepuščen tujemu, zanj neugodnemu okolju. Če pa traja bivanje v bolnišnici pri majhnem otroku tja do petega leta le krajši čas, na primer samo

nekaj dni, je nemara priporočljivo, da ga starši s svojimi obiski ne vznemirjajo pre pogosto. Hvalevredno pa je, če šolskega otroka, ki je v bolnišnici dalj časa, obišče njegov učitelj ali učiteljica. S tem lahko otroku naredi izredno veselje in vsaj delno ublaži ločitev bolnega učenca od razredne skupnosti. Obenem pa takšen obisk daje učencu novih moči, da se bo med bivanjem v bolnišnici učil, kolikor mu pač dopušča njegovo zdravstveno stanje. Tudi kako učiteljevo pismo bo tu pa tam spodbudilo bolnega otroka k učenju v zdravilišču ali bolnišnici.

VAŠE SRCE - VAŠE ZDRAVJE

Svetovni dan zdravja – 7. april 1972

Številno naraščanje bolezni srca in žilja širom po svetu je dalo Svetovni zdravstveni organizaciji pobudo, da je letos za svetovni dan zdravja dne 7. aprila s svojo poslanico pod tem geslom pozvala ves svet na boj proti srčnim boleznim.

Medicinske sestre!

Da bi bila plemenita akcija za zdravje sodobnega človeka čimbolj uspešna, vas vabimo, da na svojem področju sodelujete pri tej dejavnosti in se v ta namen povežete s pristojnimi ustanovami, kot so organizacije Rdečega križa, z zdravstvenimi ustanovami in drugimi množičnimi organizacijami.
